

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫН ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1959
АВГУСТ
2
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 153 (4381).
Өртөө 20 коп

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

Бөгүн демір орукчунун хуну (1 арын).
ССРЭ-ниң шаңналдарын тывысканы
(1 арын).
Сиген шөлдөринден медээлер (1 арын).
СЭКП ХООРКОМУНДА БОЛГАШ ХООР-
КУУСКОМДА: Бүдүрүлгө, транспорт, тудуг
болгаш садыг организацияларынын II
кварталда социалисттик чарыжынын түн-
нелинин дугайында (1 арын).
К. Чамзырын. — Шинтирлер түсө-
дөни доктамаз хынаар (2 арын).
Совет Тыванын 15 чыл онгта (2 арын).

Хойларын туссаын «Кажитен»
(2 арын).
П. Житов. — Анымыр ажылынын база
бир курлавыры (2 арын).
А. Дугерма. — Туугу бригадир
(2 арын).
Чечен чогаалдык булуң (3 арын).
М. Назар-Сарыг. — Туугу бригадир-
нын челиншиктери (3 арын).
Редакцияга чагалаар (3 арын).
Ю. Зеллиман. — Мелница болгаш сы-
мыраачы хамнар (3 арын).

Дайыпта уду, тайбын дөш! (4 арын).
Г. Дугунов. — Онуктерини ужура-
жылыны (4 арын).
Маводе Газову шинтиренине уду-
ланышкын (4 арын).
Маңкулаа терөөнн талы-биле бүтү-
дүрүлгөнн бирүн хостар (4 арын).
Барык Германияны атоккуп чепсек
биле чепсеткелерин Штраус күштедир-
турар (4 арын).
К. И. Н. О. Ч. Иргит. — В. Маводе-
жыңчар аездер (4 арын).

Чогаадыкчы организацияларга критиканы хөгжүдөр

Бистин областын аймактык чонна-
ры Совет Эвилелинин составына
Тыванын киргенинде бээр он беш
чыл онгта белеткенн турар уде
Совет Тыванын чогаалдык органи-
зациялары, чечен чогаалдын болгаш
ураа чүтүлүн аймактыкчылар бо
аларын байырлаа база боттары-
нын шүтүмү-биле тус-тус белетке-
лери чорудуп турар. Областын чо-
гаалчылары «Улук-Хем» аймакты-
кы байырлаа номерин белеткен
турда, а чурукчулар—Совет Тыва-
нын он беш чыл онгта алдар бол-
дурган делегетин белеткен турса,
журналистер эвилелинин Тыва сал-
быры эки очерктерге, рассказтарга
конкурсту чарлаан. Артистер болгаш
композиторлар, ыры нингилел бол-
гаш удузун чогаалдык бажыны
база-ла алдары он беш чылга бот-
тарынын белеткенин чорудуп турар.
Бистин областын чогаалдык аймак-
дакчыларынын Ленинград киносу-
дизмын аймактыкчылары-биле ка-
лы Тыванын байытайгы уран-чечен
кинозун тыттырып турары — об-
ластын культуруг аймактыкчыла-
р угу болгаш чутула болушкуну бо-
луп турар.

Чогаалчыларын болгаш чурукчу-
ларын, композиторларын болгаш
артистерин мурунла салдынып
турар харыскалыгы угуз оорула-
ны—чечен чогаалдын болгаш уран
чүтүлү чонук аймактыкчы-биле, а-
гыт у-биле холбаштырар оорула-
ны шинтирлеринге чечен чогаал
болгаш уран чүтү критиканы—үвеле-
н болгаш шүтүмү-биле угуз ужу-
дузун.

«...Литература критиканы дээр-
ге—бистин литературадык челин-
шикенин хөгжүдөргө чутула
веделе ол. Литература критиканы
деп чү? Ол дээрге—чогаалчынын
чепсек чилидери, чогаалдарын ха-
лымы-биле таларгайла көрү-дүр, ол
дээрге—литераторларын мерекесин
болбайрынгайжыдыр—деп
леп эл Н. С. Хрущев айтыган. Бо
дээрге бүтү чогаалдык органи-
зацияларга, чогаалдык аймактык-
ларга шүтүлүп хамнаары деп
чүвө билидир.

Чечен чогаалга болгаш уран чүтү-
ге чонук аймактыкчы, аны уени
өөрүскен чогаалдары—шүтүл
болгаш проза чогаалдарын, шилер-
ин болгаш ыраарын, уран-чечен
чуруктарын тургузарына чога-
алдык аймактыкчыларын чуту-
саттыгына, оларын вол со-
руткае шын угап башкарына
критика өржөк чутула.

Индиг турбуже областын чога-
алдык организацияларында бугу-
тунган критика чепсек тургу-
тунган овулап демделер керек.
Бирги элчеге мааа областын чо-
гаалчыларын, оларын аймактын эр-
гел башкарып турар совет чога-
алчылар эвилелинин Тыва салбыры
хамнаары. Чогаалдык аймактык-
чыларын хураанын тургута чокка
өзү, анык авторлар тургута не-
мекен турар. Оларын чогаалдарын
шын-биле үнелен, тодараткан та-
ла-биле аймактык чогаалчылар эви-
линин Тыва салбыры (харыска-
галы секретары эл О. Саган-оол)
чотуру-биле организациялар тур-
ар. Анык авторларын салбырга
келген чогаалдарын кант-бир ки-
жиге рецензияла, ол чогаалдарын
авторге рецензия-биле кады чо-
рудуп бээр. Ол дээрге салбырын
коллективист үнелешкенин эвес, а
чынтык рецензия бижэн кижиин
савазы болур. Чижээ, А. Ардыр-
нун чогаалдарына Б. Хөвемейнин
кылган рецензия чогаалчылар
эвилелинин савазы кылдыр чорудуп
берген. Чынтык кижиин рецензия
коллективист санал эвес-ле болгай.
Чамдыкта салбырга кайы-бир чо-
гаалчынын чогаалдарын чутула-
жылыны кылдыр. А ол чутулажы-
ла ол-бо чепсектерин демделерин
биле кылтырааттыгына, чогаалды
экижидерге чотун чүтү кылдырыл
дээринин дугайында тодаргай дуза-
ны автор барык элбик турар.

Чогаалчыларын кант-бир ай-
тыртып чутулашкан хурааларына
ол-бо кижилер чогаал бижирейн ту-
рар деп административтик шүтүмү-
дө болур боордан башла, чотун ол-
бо чепсектерин демделерин биле
кылтырааттыгына, чогаалды
экижидерге чотун чүтү кылдырыл
дээринин дугайында тодаргай дуза-
ны автор барык элбик турар.

Чогаалчыларын кант-бир ай-
тыртып чутулашкан хурааларына
ол-бо кижилер чогаал бижирейн ту-
рар деп административтик шүтүмү-
дө болур боордан башла, чотун ол-
бо чепсектерин демделерин биле
кылтырааттыгына, чогаалды
экижидерге чотун чүтү кылдырыл
дээринин дугайында тодаргай дуза-
ны автор барык элбик турар.

Чогаалчыларын кант-бир ай-
тыртып чутулашкан хурааларына
ол-бо кижилер чогаал бижирейн ту-
рар деп административтик шүтүмү-
дө болур боордан башла, чотун ол-
бо чепсектерин демделерин биле
кылтырааттыгына, чогаалды
экижидерге чотун чүтү кылдырыл
дээринин дугайында тодаргай дуза-
ны автор барык элбик турар.

БӨГҮН ДЕМИР ОРУКЧУНУН ХУНУ

ГРУЗАМ СЕМЛЕТИК—БЕСПЕРЕБОЙНУЮ ПЕРЕВОЗКУ!

Чурукчу Б. Решетниковтуң чураан чуруу.

Новосибирск станциязынын де-
мир орукчулары байырлаа—де-
мир орукчуларын Бүгү-өөлөк ху-
нун күш-ажылы кайгычтыгыт
челиншиктери-биле уткан. Чели-
ншиктерин чураткан планын стан-
циянын коллективин ажы күтсө-
көн. Пландын ажы 100 муң ажы
тонна дементин, шиферин, трак-
торларын артык кезектерин, ру-
дарын болгаш эске-даа чүктө-
лөжүлгөн.

Мурну-Чөөн орустун Грязи
станциязынын демир орукчулары
пассажирлар болгаш чүтүр да-
кыларын чели ай оналганын кү-
тсөкөн. Поездилерин башкарынын
мурнакчы араларын аймактык-
шан, паровозчулар шимчидилер-
биле дем кадып алган, барык бүтү
оруктарга хей чүктөлгө чоруп
турар. Чыл эсенден бээр алар аар
дементин 8,5 муң составтарын эр-
тирп, улуус аймак-агынын 4,5

миллион тонна чыган чүктө-
лөжүлгөн. Минераловодск салбырын
машинистери өөрүткелерин чели
чыл планын хууса бетинде күтсө-
көнн хураанын. Мыда бүгү паров-
озчулар аар дементин составтарын
салбырагтай башкарып турар. Хүн
бүтү салбырга дементин нормалдан
дык ажып турар он-он поездилер
таарыштыр чүктүрүш, чорудуп
турар. Минераловодск машин-
истери чыл эсенден бээр 3 ми-
ллон 700 муң тонна чүктө-
лөжүлгөн. Пландын ажы аар дементин
поездилер чели ай оналганын кү-
тсөкөн. Поездилерин башкарынын
мурнакчы араларын аймактык-
шан, паровозчулар шимчидилер-
биле дем кадып алган, барык бүтү
оруктарга хей чүктөлгө чоруп
турар. Чыл эсенден бээр алар аар
дементин 8,5 муң составтарын эр-
тирп, улуус аймак-агынын 4,5

миллион тонна чыган чүктө-
лөжүлгөн. Минераловодск салбырын
машинистери өөрүткелерин чели
чыл планын хууса бетинде күтсө-
көнн хураанын. Мыда бүгү паров-
озчулар аар дементин составтарын
салбырагтай башкарып турар. Хүн
бүтү салбырга дементин нормалдан
дык ажып турар он-он поездилер
таарыштыр чүктүрүш, чорудуп
турар. Минераловодск машин-
истери чыл эсенден бээр 3 ми-
ллон 700 муң тонна чүктө-
лөжүлгөн. Пландын ажы аар дементин
поездилер чели ай оналганын кү-
тсөкөн. Поездилерин башкарынын
мурнакчы араларын аймактык-
шан, паровозчулар шимчидилер-
биле дем кадып алган, барык бүтү
оруктарга хей чүктөлгө чоруп
турар. Чыл эсенден бээр алар аар
дементин 8,5 муң составтарын эр-
тирп, улуус аймак-агынын 4,5

ССРЭ-ниң шаңналдарын тывысканы

ССРЭ-ниң Дээди Советинин Прези-
диумунун Даргазы К. Е. Ворошилов
Ленин орденни база «Байыркы
болгаш мектеп» деп алдын медалын
Вышневолоцкий хөвө-сазын
кылдыр комбинатынын чүн-ула-
нын эрер фабрикасында бригадир
В. И. Гагановага иль 31-е ты-
выскан. В. И. Гаганова болза совет
яңитилелде эрге-ажыктарын
болуп беринип бараан болурунун
эрес-маалыр үлгерин бо-дү-биле
өөрүскөн. Социалисттик Бүт-
ажылынын Маалыры деп белик атты
чели алган. В. И. Гаганова а-
жыктын төлөвир элөөн улуз мур-
накчы бригадалан хожунгай бри-
гадаже шилчеш, ол бригаданы
мурнакчы бригаданын деленинге
чели белиш, күш-ажылы ачы-ха-
мызын демделген турар белик ша-
ңалды алганын холбаштыр киж
бүртүгө чүктө-лөжүлгөн ханыннан
байырын челиш, аас-кежикти,
кады чагаай болурун болгаш ко-
ммунист тургузушкунун сору-
галарын челишкенин шинтирлээр
лечиге уланган боттарынын а-
жылы улам ийи челишкенин
болурун шаянатканнарга күөп ту-
ган.

Шаңналдарын тывыскан турган,
К. Е. Ворошилов болза хурувунун
мурнунга күш-ажылы ачы-ха-
мызын демделген турар белик ша-
ңалды алганын холбаштыр киж
бүртүгө чүктө-лөжүлгөн ханыннан
байырын челиш, аас-кежикти,
кады чагаай болурун болгаш ко-
ммунист тургузушкунун сору-
галарын челишкенин шинтирлээр
лечиге уланган боттарынын а-
жылы улам ийи челишкенин
болурун шаянатканнарга күөп ту-
ган.

Валентина Гаганованың чүктө-
лөжүлгөн оза байыры К. Е.
Ворошилов челирген. Улуус а-
жыктын төлөвир элөөн улуз мур-
накчы бригадалан хожунгай бри-
гадаже шилчеш, ол бригаданы
мурнакчы бригаданын деленинге
чели белиш, күш-ажылы ачы-ха-
мызын демделген турар белик ша-
ңалды алганын холбаштыр киж
бүртүгө чүктө-лөжүлгөн ханыннан
байырын челиш, аас-кежикти,
кады чагаай болурун болгаш ко-
ммунист тургузушкунун сору-
галарын челишкенин шинтирлээр
лечиге уланган боттарынын а-
жылы улам ийи челишкенин
болурун шаянатканнарга күөп ту-
ган.

Валентина Гаганованың үлө-
гөрүн эдгергеннерин слёду
ВЫШНИЙ ВОЛОЧЕК. (СЭТА). Со-
циалисттик Бүт-ажылынын Маалыры
Валентина Гаганованың үлө-
гөрүн эдгергеннерин слёду мааа иль
21-е болган. 500 ажы артыкчи-
лар, шил кылдыкчылар, бажыч
тудукчулары болгаш көдө аймак-
агынын аймак-агынын шил
театрында чыгып келген. Кожа-
мыда — Боголов, Новоторжск,
Ржевск, Высоковский райондары,
ол ыштап Калинин, Москва хо-
райларда иес-тавын фабрикаларын
дан келген адымдар салтык база
киришкен.
Бир дугаарында Валентина Га-
ганова өс берген. Чыдын каап ту-
рар бригадалар аа дээр бригадалар
нын арайык хамды—арга-биле

СИГЕН ШӨЛДӨРИНДЕН МЕДЭЭЛЕР

Шаңналга сорук кирген

ХАНДАГАЙТЫ. Мал ажылынын
продуктуларын белеткээр талазы-
биле социалисттик чарыкша бистин
Тыва область Сибирь зоналында
мурнакчы болуп, РСФСР-нин Ми-
нистрлер Чөвүлелинин шилчир
Былды туту-биле база 100 муң
рубль-биле шаңнадып турарынын
дугайында медээни өтүр районун
ажыкчы чоннары угуз өөрүштү-
биле диндаанар. Ол шаңнал ба-
зын аймак-агынын күш-ажылы
чорукче улам сорук кирип турар.
«Былды туту» колхозтун «Хорун-
тут-Ой» сүт-бараан фермазынын
ажыкчылары мал чеминге 100
тонна ситенин белеткээр онал-
дып турганар, ыңчаарга ам ову
бүртү белеткен алган болгаш а-
лаа 100 тонназын немей белеткээр
шинтирлээр улаштыр чүктү-
дүр аймактыкчылар. Ол ферма
бо чылын инек бүртүлгөн 1100
литр сүтү саар хүдөөлөгөт, ам
830 ажык литрин сагган.

Чөөн-Хемчик районун «Хорун-
тут-Ой» колхозунун Монгуш Санага
баштакан 15 кижилик чукчууза
эстүрлеринин эвенноу маага коолу-
дуг куктуруузын ногоан массалы-
кы чагаай дүжүдүн эстүрү амыр
дөш он чайгы ажаалгазын эки
чорудуп турар.
Биче-оол, Алар-оол олар Кола-
Хараганда 67 гектар куктуруузын 3
катап сугтарган. Буктуруузын бок
уштерин эвенноу кижигунери
аштап арылган. Ол ышкаа сугта-
рылга бугазынын ашталгазын
комсомолчу-аңылар Чечемма,
Сендакы, Деспидей олар а-
маккай киришкенер.

Кола-Хараганда болгаш Ан-Хал-
да куктуруузын чайгы ажаалгазын
куктуруучулар эки чорутуузын
түнжү чагаай болгаш 2 метр ажып
турар.
Колхозта партия аге организация-
ны куктуруучуларын ортузунга
агытас-массалык ажылы эки ор-
ганизациян. Мыда аймак-агынын
агитатор М. Санаа лекция, бесед-
ларын кылдып, солун номчула-
рын тургута чорудуп турар.

Буктуруучулар гектар бүртү-
дүр 300 центнер ногоан массалы-
кы амыр дөш демселеш турарлар.

300 центнер дээш

Чөөн-Хемчик районун «Хорун-
тут-Ой» колхозунун Монгуш Санага
баштакан 15 кижилик чукчууза
эстүрлеринин эвенноу маага коолу-
дуг куктуруузын ногоан массалы-
кы чагаай дүжүдүн эстүрү амыр
дөш он чайгы ажаалгазын эки
чорудуп турар.

Биче-оол, Алар-оол олар Кола-
Хараганда 67 гектар куктуруузын 3
катап сугтарган. Буктуруузын бок
уштерин эвенноу кижигунери
аштап арылган. Ол ышкаа сугта-
рылга бугазынын ашталгазын
комсомолчу-аңылар Чечемма,
Сендакы, Деспидей олар а-
маккай киришкенер.

Кола-Хараганда болгаш Ан-Хал-
да куктуруузын чайгы ажаалгазын
куктуруучулар эки чорутуузын
түнжү чагаай болгаш 2 метр ажып
турар.
Колхозта партия аге организация-
ны куктуруучуларын ортузунга
агытас-массалык ажылы эки ор-
ганизациян. Мыда аймак-агынын
агитатор М. Санаа лекция, бесед-
ларын кылдып, солун номчула-
рын тургута чорудуп турар.

Буктуруучулар гектар бүртү-
дүр 300 центнер ногоан массалы-
кы амыр дөш демселеш турарлар.

30 тонна сүлос

Улук-Хем районун «Х Улук ху-
рал» колхозунун кижигунери база
мыда киж, мал эжилелерин кол-
лективтеринин 50 ажы киж, ту-
луг бригаданын үчүтүгн биче-
оолдун удурууга-биле килдү-
челер бүртү хун 30 тонна эки
шымарлыг сүлосту сагган.
Анаа комсомолчу чозаачылар

Оларын кылган ажыларын бе-
дү-биле үнелен көргөн дөш ийи-
биле четиргенин Коммунисттик пар-
тиянын Топ Комитетинге, ССРЭ-ниң
Дээди Советинин Президиумуна
болгаш Совет чазакка В. И. Гага-
нова, В. А. Кучеренко, В. О. Витт
болгаш Н. Н. Асеев олар керекте-
нер болгаш Төрөн чуртка бараан
болурунун хөвөнге, бистин чурт-
ка коммунисин тургузарынын кө-
рөөнгө боттарынынын бүтү-
лөшүрүнн, билиннети болгаш
дуржуугаынын мөш сугаар-даа
бээр бис дээрин бүртүрөткөн.

Бүдүрүлгө, транспорт, тудуг болгаш садыг организацияларынын II кварталда социалисттик чарыжынын түннелинин дугайында

Кызылдын Бүдүрүлгө, транспорт,
тудуг болгаш садыг организацияла-
рынын II кварталда социалисттик
чарыжынын түннелинин дугайында
СЭКП хооркомунун ботурунун бол-
гаш аймактык чоннар депутаттарынын
хоорай Советинин куускомунун кат-
тыкан хураалына чутулажылаа.
Хураалдын ботурулгелери II
кварталда ийи продукция кыл-
дыруузын планын 114,2 хуу, ба-
раалыг продукциянын 114,7 хуу
күтсөкөн.
Күш-ажылы шын организациян,
социалисттик чарыкты үр-түгүлөш
калбарлаштырды хоорайнын үлө-
түрү комбинаты (директору эл Кудря-
вцев, парторганизация секретары эл
Скобеев, мектеп даргазы эл Чы-
пайкин) ийи продукция бүдүр-
гөтүрүлгө планын 126,2 хуу, ба-
раалыг продукциянын 175,4 хуу
күтсөкөн. Коллектив бо аразыла
палла көрдүгөн 38 муң рубль ка-
ражын дугаалашкан, 42 муң рубль
оругалык болган. Ажылдаа амыр-
кынын киж, буурунун хамнаары
оругум хуу 116,4 болуп, күш-
ажылы бүдүрүлгө амыр төлө-
виринде 10 хуу ажып турар.
Комбинаттын коллективин бүтү-
лөш чыл планын декабрь 5-те кү-
сөдиги хүдөөн турган, а СЭКП
Топ Комитетинин ийи Пленумунун
шинтирлерин тынышкан, чылды
онаалдазын барык ийи айлар бурун.

гарторган секретары эл Коба-
ков, мектеп даргазы эл Ермаков)
дээр көрүлгөүлөр болган.
Кызылдын горноу үрүмкесин са-
лар бараан сарылгазынын II квар-
талда планын 100,8 хуу, оон ийи-
нине чениннен сарылгазын
планын 105 хуу күтсөкөн. Горноу
бот-оруга-чарыгалыг 9
бүдүрүлгелеринде № 4 столоваяны
(директору И. Г. Киселева) көрү-
гүлгөрүлгө билиш Чижээ, са-
рылга онаалдын 105 хуу, кукун
продукциянын 124 хуу, оруга ла-
ны 130 хуу күтсөкөн.
Бо чылдын II кварталында соци-
алисттик чарыктын түннелин көргөн,
СЭКП хооркомунун болгаш хоор-
куускомунун шилчир кылды тукта-
рын мөш алаанда коллективтерге
тымыр шинтирлестиге—
а) бүдүрүлгелеринде—хоорайын
үлөтүрү комбинатында;
б) транспорт организацияларын-
дан—кызыл аймак-агы ATK-зында;
в) садыг организацияларын—
горноу № 4 столоваяны.
Хоорайын тудуг организацияларын
дан социалисттик чарыктын негел-
деслерин чеге күтсөкөн коллектив
чок болган. «Коммуналы тудуг» тре-
ктинге бо чылдын II кварталында ты-
нышкан кылды тукта делер амыр
СЭКП хооркомунун ботуру болгаш
хоорай Советинин күтсөкөн комитетин
шинтирлээр.

ДЫННАДЫГ

Бо чылдын август 5-те, кежөөнүн 5 шакта СЭКП хооркомунун болгаш хооркуускомунун хураалдар залына аймактык чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Советинин IV сессиязы болурун хоорай Советинин бүтү депутаттарына хоорай Советинин чүтсө-
ку диннадыт.

ХООРКУУСКОМ.

ЧЕЧЕН ЧОГААЛДЫГ БУЛУҢ

Хоочун тракторжу

МТС-тер халашканда,
«Аар-саарлаа» чорур-дур—дээш
Хоочун, бистин тракторжу
Хоорайга чурттай берген.
Тракторжу бир-ле катан
Дыка хандыр бодап кээп-тир:
«Он бир чылда чоруп келгеш,
Ону чүгө кагдым мычаш?!
Кара чаштан тынып туткан
Кан-шой айткан дүшкөс мен деп,
Ачам, амам, өөрүмгө
Аскым сөзүм чурттай мен чоп!
Тракторум хөөмөйлээрин
Дынап чоруп чорбас мен бе!
Ангыстары, широктерин
Андайып турбас мен бе!

Хөрүң, чечек чагай чылды
Хөрөк иштин долдур тынып,
Күскү чайгы хову эргип,
Хүлөр кылдыр додуска чүл:
Алдың чагай байлак дүжүт
Ажаар деп кий деп турда,
«Аар-саарлаа», аян-тээлеп,
Анаа канча дөзүп чорур!»
Колхозунга хаалып келген—
Хамык өөрү айтырп тур:
— Комбайн бе, трактор бе?
— Кайсым-даа канчаарыл ол.
Хоочун кудер тракторжу
Комбайнга олорушкан.
Ховуларын дүжүт байлаан
Хайнымышын ажаап кирген.
Л. ЧАДАМБА

ИШЧЕК ИРДИ

Мурнуу чүткөн ачымын хүн харап кээр
Чайынаандыр херел чырым чаты берм.
Булуң өңүгү ашу туман тойлау, хөлөп
Чаштынар чер тынпайн барган, эстип калды.

Шынаа кыры мангыш шынар арын
Эртегинин шынымыга чунуп алды.
Чычаан долу сизгенчилер ырыг, шооруг
Эрес омак халдып келген, ишче кирди.

Сизген кескен машиналар олдуруда
Орлан кыста чечен шокар аржым өстөп,
Шыгы, доруг кожа чүткөн ийн адын
Омакшылып, кожанкытап ырап чору.

Кандай кылган машиналар аян туруп,
Калбак шынаа сизгените эстип чорлар.
Тырың эрлер аразында хөөрөшпашаан
Тырыккай куужаапан карбап чорлар.

В. САГАН-ООЛ.

Бөрүчүк дег чайнадыпты

Эргилем сиз салгыңдан
Эргилем сиз салгыңдан
Чайгы дүңдө салдым дээр
Часыг эрп чивенеп тур.
Айдың айы Чоен-чүткөн
Алар харап үнүп келди.
Хөгүгү шынаа чараш арын
Бөрүчүк дег чайнадыпты.
Чатыс дөс бооп үнгөн таңдар
Анын орта хөөрөшпаша.

Күспакташкан халегенис
Кудайга ай чурту турду.
Сыгыртканы үнү-биле
Сыгыртканы аастапты
Сырым салган таңдар-биле
Сымыранчып чугаашты.
Чараш ырааа куштар үнү
Чайгы дааны чарашты.
Элечегил тайбын хүнү
Экин алып үнүп келди.
О. НАМЧИЛА.

Хек эдип турда

Эним-аэрга дымгын тараан
Бора-хектин үнү дынааш,
Эрте берген бир-ле чаты
Бодамыга чурттай чор мен.
Чап-чаа дүшкөн быскал хэр дег
Агаргалак кастыктарым,
Анаккайын, утундулар —
Чалы оол бооп көстүп кээр мен.
Чингир волюм чаш көк сүзүп,
Чирбейин калтатп, соруп,
Күш даң атыс ырааа хонар —
Күм дээр чык чоргулар мен.
Мичан меңе хектин үнү
Ынакшыдык ыры биле

Чайнын чырык, бедик дүжүн
Шынаа кылдыр азал чорду.
... Чыстап, халып, кылаңайып
Чайны айы эрте берген:
Орай күстүң шугу үнү —
Оңган бүр даажа илдеп.
Кожомытын кызы бора
Кожан-ырым дынааштаан —
Каш кыя ашар талыккара
Хары кижээ берип алган.
Чүткө чатыс сарык чок хек
Чүрөөк бызыны кедердип,
Анаа мени көчүлгөн дег
Аас-кежини азыншаан.
Ю. КЮНЗЕГЕШ.

Бөрү биле Кускун

(Басня)

Шыргай аэрга ортузунга
Шыжап кааны секти дайып,
Чайы бөрү таалап орда
Чаштып, оомук челин келгеш,
Кускун ону коркутуп-тур:
— Кудам, дүңгү хову бе бе?
(Кожанында аалдарың)
Хой чүткен—Кускун билген)
— Дуу мыда аңчылар чо!
Дүргөн берип сөгөзөңи ол!
— Далашпайн көр, күжүр

Тала, чүгө ийи берли?
Демги ээти үлөжин—деп
Тенек бөрү өрөшкөн.
Эрештирип туруп-туртуп,
Эки кускун чугаалап-тыр:
— Чанын тейле, сөгөзөс мен.
Чалыг ээтен көзөйр бер!
Ооруп көргөш мыттаас,
үлөш болвар
Ол дег чыккы бисте барын
минир херек
С. ХЕРТЕН.

МЕДИЦИНА БОЛГАШ СЫМЫРААЧЫ ХАМНАР

Эртеме болза шажын-биле эштеп
чөк демсеге тыттып база хөгжүп
келген. Ол демсеге билгилерингиз
анам-бүрү азыралыга, оол иштинде
медицинага база чоруп турган.
Кижинин аарымы эмнээр төлө-
де, оол аноматизм—мага-болуңуң
тургузуп билгир чугула болган.
Күрө-хит черлери аноматизм өө-
рөйр азынды «бурганга» уу-
ланган тулган чорук деп чарлаан
турган. Рижини папаны VIII Бон-
фаций кижини мага-болу өөрөңгө
кижини азуру шажылаар чүе
деп чарлаан. XVI чүс чылдың улуг
өрөтмөдө Андрей Вазалинин бурган
чөк дөң ийичи деп буруудаткан.
Кижинин өлөңгөн долгандыр хан
чүгүрүшкүнүн шижилең илерет-
кен өрөтмөдө Мигаль Серватты чү-
ле шажынын чамык суртаалда-
рында чөрчөп дөң дүртте өтө
өстөл, хилчиректеп аэрген турган.
«Кижини мага-болу—ол дээрте
хай-бачтыгын, нүгү-хилчиректеп
эңер дөз болуп, алаа дөң болбас,
кижи кычгыдаан, аар чуртталгага
чорган тууду-на дываажаа ораны-
га ол чоккулаар чүе. Бурганга
чүдүрүшкүн, аар куш-ажылы кыл-
гаш, мага-болуң бертип үрөөр,
аш-түртте шижилер чорутуу эки
ажы-чаң ол деп, бурган үнелеп
турар чүе» дээр суртаалы-биле
чүдүрүшкүн кижилерин болдун шажы
н төрөдип турар. Кандыг-бүр
хилчирек үлөгеткен кижини ала-
лаары-биле аарыны «бурган» чо-
рутуп турар чүе—деп, шажынчи-
лар мегелеп туралар. «Бурганга,
дываажаа ораныга» чүдүрүшкүн
айыг берген, меңе кандыг-бүр
чажыт күш дуа чадирп, амы-

тынымын арттырып болур боор
деп цегеп, чалбарып чорук чам-
ды кижилерин аразында оортан
укталып тынган. Кижини аары-
га «сары буткарын чайлаарын»
че чаап буткарын кичээтэй са-
лырп дилеп, сымаран, дом-
наар» болган өскө-дө үлөгеткен
кылды чорук мындай өрте буру-
гу шагда-ла тынган турган.
Аарыны «сымыран» арга-биле
экитир» дээр чоруктуң үлөгеткен
шажын суртаалы-биле бир дөң-
өдөп кайгычык чүеге бүтүрүшкүн
«бурган» күжүңгө илгээр чорук
болур.
1897 чылдың чизең-биле алыр-
га Россияга 20 муң сымраачылар
болган тууду-кадайлар санатты
турган. Ол болза ук чуртга
халдарыны аарылар неперөөн,
чаш уруларын бөрүк 25 хуузу
бир хэр ашпайн азу турган үе
болгай. Революция мурундагы
Тывага байлаа он-даа берте турган
билдирит. Даштык кууданын
чыгарып, чурттуң феодалдарын
аар-берге дараанын байлаа-
рында Тываанын ажалы чонгары
эртеме үлөгеткен эмнеге дуза-
гаш, мага-болуң бертип үрөөр,
аш-түртте шижилер чорутуу эки
ажы-чаң ол деп, бурган үнелеп
турар чүе» дээр суртаалы-биле
чүдүрүшкүн кижилерин болдун шажы
н төрөдип турар. Кандыг-бүр
хилчирек үлөгеткен кижини ала-
лаары-биле аарыны «бурган» чо-
рутуп турар чүе—деп, шажынчи-
лар мегелеп туралар. «Бурганга,
дываажаа ораныга» чүдүрүшкүн
айыг берген, меңе кандыг-бүр
чажыт күш дуа чадирп, амы-

Кировград область. Ново-
Пржежский районда. Держинский
аттыг колхозун тракторизм ком-
сомолчу Н. Борусан болуңуң зөө-
но-биле 116 гектар кукурузаны
чүс-ажылы берик амылаазын
турган ажааган, гектар бүрүзүн-
ден ортумаа-биле 50 центер ку-
куруза таразын болган 350—400
центер ногаан массаны алырн
хүлөңгө.

Механизаторлар кукурузаны
тарылгазын мик кылдыр ажаап
турар. Чөмүшкүлдер-биле не-
мелде чөмүлгөткөн калбышан,
кукуруза шолун олар ийн ула-
нымын-биле сайзыраларын чо-
рутканнар. Ам олар үшүк сайы-
ралыгын чорутуп туралар.
Чурукта: комсомолчу Н. Бору-
санын кукуруза шолуна ме-
ханизм сайзыралыгын кылп
турар.
СЭТА-ның фотохроникасы.

Велбей
фермазында

Каз-Хем районун «Ызыл туу»
колхозунун Велбейде сүт-бараан
фермазында бызаа ажалчылары
эштер Норбу, Бүдүлүк эштер у-
лаанымынның 15 инектерге 35
бызааларын чагыштырып экилер
арга-биле астуруп турар. Мына
анаа ажаап турар болган чыгыш-
тырып экилерин турар бызаалар катан
60 ажыг. Оларын күжү өки семи-
рөөн.

Бо ферманын саанчымы эш Нор-
жук болуңга бызылаан 12 инек-
теринде 6 айлар дүртүндө 5
тонна 610,8 кг, эш Карпова база
мына саанын инектерден интизи-
биле 5 тонна 520 кг сүтү саап
алганнар. Илгүр-дөз болза, бо
саанчыларын инек бүрүзүндө саап
ап турар сүдүнүн хемчээли ам-даз
куду денелде турарын демгелээр
херек. Бүгү-ле аргаларын хергелеп
турган сүт саалдазын бедилери чу-
гула.

Т. САМЕУШКА.

Чурукта: Тожу районун «Совет Тыва» колхозунун тууду бри-
гадазын тууду турары чуртталга бажынын тууду.
Фото П. Гольцовту.

Тудуг бригадазының
чедишкинери

Чаз-Хал районун Ак-Туртга
Ленин аттыг көдө ажал-агыг ар-
телин М. Очур-оолга удурткан
тудуг бригаданы чеди чыл пла-
нын баштайгы чылында чуртталга
бажынынын, мал кажалары-
нын, бүдүргөниң болган куулу-
тур амылрадыг тудугларының
планын хуусаа бетинге чедишкин-
ниң күөсөдир дөң бедиткен ху-
лаагылган ажааган турар.

Бригаданың кешигинери—112
эр, херөөжөн колхозчулар 9 аэно
болуп алган хайнымынның
ажалдап турар. Болхоз баштаар
чери (даргаан эш Чамбаа-оол), пар-
тия өте организация (секретары
эш Балчыг-оол) тус-тус аэнолар
болган тудугуларын орту-
зунга социалист чарышты кал-
барткан.

Оол түңгөлинде бригаданың ке-
жигинери боттарынын мурнуа
саалдыган сорулгаларын чедиш-
кинниң күөсөдир туралар. Көрдү-
ген бүгү тудугуларын хандырып бо-
лур ыш материалдарын белетээр
ринче өлө кичээткөн улаанды-
рып, 2000 кубометр ыш белетээр
планын 2350 кубометр кылдыр бе-
леткен, оол 2000 кубометр тууду
шөдөргө дүжүргөн. Ол ышкан
туудуга хергелээр 55 кубометр да-
шты, 40 тонна чугайын болган 65
муң тууду боуп белеткен алган. Бе-
леткеттинген тудуг материалдарын
планда көрдүген бүгү тудугуларын
бүрүн хандырып болур.

Чуртталга бажынынын тууду-
нун дугайында партияның болган
чазактыг тудугулар мурнуа
салган сорулгаларын бригада амы-
лыралга ботландырып турар. План
баштаар 15 чуртталга бажынынын
тууду турган, СЭПН ТБ-ның
июнь Пленумунун ажиттыгын ху-
нүңгө чедир 18 бажыны амылаа-
га кириген. Ам тудугулар планда
көрдүгөндө аңгыда 6 бажы-
нын туудун чорудуп турар.

Бо чылдың тудугулары-биле че-
ргештир мурнуа чылдарда че-

дир кылдымал 33 бажынын
кырылап, 22 кладоваларын, 9
печкаларын болган 100 ажыг ба-
жынынын херимдерин кылган.

Чазаныга мастерскаяны, далган
дөрбөзүн, автомашиналар гаражын,
уруулар аэлинин, чүнар бажынын,
50—50 баш инектер, бызаалар ту-
рар 2 кажааны болган 500 баш
хой кирер кажааны тууду, ажи-
лаага дузаалан.

Колхозчу тудугулар Ак-Турт
ортукам школаның чаз туудун ба-
ла чорудуп туралар. Школаның
кол тууду додугула, ам экил, со-
ганын кастыктарын тургузуп, со-
га рамааларын сүп, печкаларын са-
мып турар. Школаны август 10-да
ажыг-чуга кирир дөң тудугулар
шажынын ажааган туралар.

Тудуг бригаданын ийн плора-
ма доктаамал ажааган турар бол-
ган тудугун бүтү үчөстөктөр
дилат материалдары-биле үлөгөт
чөкө хандырып турар. Оол-биле
чегерештир херимдер, кладовка-
лар, өскө-дө чүдөр кылдыр дилат
материалдарын колхозчулар садып
ап туралар.

Колхозчуларын куулу-турт
амылар-чуртталгазын улам-на
хандырып сорулга-биле бажынын
иштин өт-хереселдерин бо чылын
чазаныга мастерскаянын чазы-
ныкчылары эш Сөзөңниң удурту-
газы-биле кастыктарын, рамаалары-
ны, халгаларын кылган, тууду-
лаа берип, стол, сандаларын,
шкэфтарын, аэажераларын болган
өскө-дө хереселдерин колхозчу-
ларга ботдурп берип турар.

Тудугулар ортузунга социали-
ст чарышты калбартыныган
мурнакчыларын саан өтүп, норма-
лын 125—175 хуу чедир күөсөдир
турар мурнакчылар кылузган. Ту-
дуг бригаданын кылган ажылы
түңгөп, аэноларын, бригаданын
хурдаларына доктаамал чугаала-
жып, чегерештир илеретип, уду-
каар хемчегелерин дорган ап турар.

Бригаданың бүгү кешигинери-
нин чоокта чаз болуп өртөн нити
хуралыга СЭПН Төп Комитетинин
планы Пленумунун Кыгырынын та-
нышкан, тудугулар улам-на бе-
леткен хулаагыларын алганнар. Со-
вет Тывааның 15 чыл оюнуң бай-
ырлыгына күш-ажылы чедиш-
киннерин хуржарып дөң тууду
планын август айның 15-те дөзөр
хулаагы алган.

Колхозта партия организаци-
яны партияны агитация массалыг
ажылын тудугулар ортузунда ба-
гай өвөс тургускан. Бригадада 8
коммунист кол-кол тууду чөдө-
ринде ажааган, партияны далаа-
ларын күөсөдир туралар. Агита-
торлар Наз, Амрыта, Очур-оол,
Базаан, Уйнукай, башкылар Ба-
чур, Семс-оол, Чылбак болган
өскө-дө беселелерин, солун
номчулгаларын, лекцияларын ту-
дугуларга доктаамал чорудуп,
агитхуудустарын үндүрүп туралар.
Колхозтар туудун талазы-биле
районун колхозтарынын аразында
социалист чарышты бирги черин
ам 2 чыл ээлеп, СЭПН райкомунун
болган райхуусомун колхозтар
аразында шилчир кызы тууга
бригада өртөн чылдан бээр са-
лаан.

М. КАВАА-САРЫГ,
«Шынын» корреспондентин.

Номчукчуларның биске бижип турары

Улуг-Хем районун Ленин ат-
тыг колхозунун Көк-Чыраал
№2 бригаданын сизгенчиле-
ринге районун Културга ба-
жынынын бот-тыныгы уран-
чүлү болуңунун киржикчилери
улуг программалыг концерт көр-
гүскөн. Мария Шалынтың орус,
тыва ырларын ырааан, Кара-
оол биле Байыр-оолдун сыгырт-
канын, Ураганын бызаанчыга
элээн каш ырларын күөсөткөн
колхозчулар улуг үнелеп, натап-
натап дилеп турганнар.
М. Кандан-оол.

Каз-Хем районун «Ызыл
туу» колхозунун ирт кадарчы
Серен-оол кыштаан буруну-
биле селтеп дөзөкш, 500 баш
шээр мал кирер чаз, чылыг ка-
жааны кылып алган. Малчы-
нын ирттери амгы үеде ортуму-
тан өрү деңгиделиг болуп ту-
рар.

С. Тожу.

Чаз-Халдун, Ленин аттыг кол-
хозунда районун магазинин

Сүт-Хал районун «Алдан-
Мадыр» колхозунун тууду бри-
гадазы 5 өрөдиг эмелге ба-
жынын, узуну 100 метр, доразы
50, бедни 2,60 метр хэван
кажааны болган чуртталганың
10 бажынынын бурун кылган,
ажыгдалга кириген. Бажың бү-
рүзүнүн даштында ыш, чечек
тарип олутурунга таарыштыр
херим, кажааларын кылган. Бы-
заңчылар Серен-Лама, Херел,
Хор-оол олар мергемилдик
ажылап, социалист чарыш-
тын мурнакчылары болуп туралар.

Баян-Доржу.

Редакцияга ЧАГААЛАР

Сүт саалдазының деңгели куду

Улуг-Хем районун «Чодура»
колхозу чылдың бирги чартымында
145 муң 758 кг амы бир инектен
ортумаа-биле 455 кг сүтү саап
алган. Үш фермаларының сүт саа-
лазының талазы-биле дөзөңи төл
сүт-бараан ферма. Ол ферманың
саанчымы Т. Калбак-кыс 12 инек-
теринде июльда 2455 кг, Д. Би-
чедей ол-ла айда база мыча саан-
ыг инектеринде 2537 кг сүтү
сагган.

Илгүр-дөз болза бо колхозтун
сүт саалдазының деңгели ам-даз
куду. Чартык чылдың түңгөндө

ап көргө, өртөл сүт саалдазын
чыл планын чүгө 45,5 хуу ату-
сеткен. Болхоз чылдың бирги чар-
тымында күртөгө 80 тонна сүтү
салар турган, чүгө 60 тонна
саткан. Үшүк ферма бир инектен
чүгө 321 кг, саанчылар Д. Да-
лай, Д. Бертяк, К. Карпаз олар
чартык чылда инек саандык чүгө
200—300 кг сүтү саап алган
өтөгөчт. Манын хожулаанын
адырлар дөң шыгыны демсегээр
чугула.

Д. ЧАМЗЫРЫН.

Клуб ажылын сегидер

Чаз-Хал районун Ленин аттыг
колхозунда делет, чагай клуб бар.
Ол клубту колхозта куулурун
олаа кылдыр таарыштыр тургу-
зуп, мына кулуру-массалыг
ажылар багай организастаттыган.
Клубтун өргөлдөңи Кызыл-оол
ажылыга шүшпөн. Мына-халаа
омоннар кезээлери болганда клуб
өргөлдөңинин далаа кончуг, ло-
раан-на чанысай бээр, «Клубту
хээр ык келген-ир, тарар!» дөң
соода бүтү чүе онуу-биле болур.

Клуб чанында библиотеканы
ажылы база-ла оон дөзөдөс, ы-
лаа номчукчулар саан өсөйи турар
болган ном пропандалар ажа
көнтөс утунурун.

Клуб болган библиотеканы
ажылын чотур денелге көдүрүш
колхозтун партия, комсомол ор-
ганизациялары эскерби турар. Бо
ажыды экижилер комсомолчулар
болган аныктар хогга амыр үжү-
лүг.

Н. НАКСЫЛ.

Яслиже сагыш салыр

Сүт-Хал районун Киров аттыг
колхозунун баштаар чери бичи
чаштарын кижилеринге таарычыл
байлаа тургузуп, колхозтун
улуг тудугуларын бөзөңи ясли
бажыны кылдыр тургускан.

Баштайгы үеде колхоз уруулар
яслин төлөөр, уруулар хелер
хелтер, ойнаарактар болган ажи-
чем-биле долу хандырган турган.
Яслин долгандыр ыштарын олуту-
ркан. Херөөжөн колхозчулар аңа
чоруп турар. Совет медицинаны, ам-
булаторияларын, эмгелдерин, ясли-
лирин хөгжүтүп, сайырадыр,
арыг-шөвөрин пропандалар — бо
бүгү болза сымраачыларга, ла-
марга, аламарга чүдүр, оларын
«эскерин» хергелээр чорутуң ү-
дөңинин тура-тырттарын чугула
чөсөз болур.

Коммунист партияны удурту-
газы-биле коммунизмин чыратып
ылуг туудун чедишкинниң чо-
рулуп турар совет киж херек кы-
рында чок «бурганга» илгеп шы-
даас. Бүгү-ле чүдөдөр ол болу-
нун чык-ажылы-биле бүдүрүп ал-
ган болган бурун ап турар.

СССР-ның калык камгаалы совет
кижилерин халас эмнел, аарыгын
баш удур болурун, ону ам-
нөзүнүн талазы-биле эртеңиниң бо
үеги аргаларын бүрүн хергелеп ту-
рар. Ян-е сайырадыг техника
эмгелге аппараттары-биле, бү-
гү-ле аяны-бүрү ам чүдөдөр-биле
ол бурун чөсөгөткөткөн. Оол тү-
нөдөдө бистич чүдүрүстө саңгыт
чылдарла кижини төрүт чоруп
күдүлгө, өлүр чоруп шугу аэвожөн
турар болган кижини назыны орту-
маа-биле ийден ажыг патап улап
турар аларган.

Эртеме үдөңдөң медицинаны,
калык камгааланы совет систе-
мазын бүгү чедишкинниң долу
ажылап, калыкшыдыг амы-
лал-чуртталга дөң демсегел
талазы-биле ап чорудуп турар хем-
чегерге чоңуң илгелдеп, кир-
жигеин хандыкчылар чорук ком-
мунизмин тургузуп турар совет
инициативиниң иштинде чамдык
кижилерин меделелде камтамак-
чын артыкшыкчыларын бүрүн ажып
тиңдөөр дөң болур.

Эчи Ю. ЗЕЛИМАН.

өртүп, урууларын яслиге кириет,
колхоз бүдүргөсиге кирип өгө-
лөңөнөр.

Мында-лаа яслиниң ажылы чо-
гуу негелени хандыраан. Ясли-
ниң өргөлдөңи коммунист Чылбак
аржааннар киж мен дөң болуңу
ажылын каап, чоруткан болган
чартык ай болган келген. Артка
ажылынын болган кижиниң чиди-
рер хүн ажааган, дараагында
яслин шоочаап каан чаз бээр
турганнар. Оон ужуруна уруулар-
нын илерги ажылы үнөйи турган.
Олуткан ыштар ясли ажалдакчы-
ларын буруу-биле ам шугу
калып калган. Бо талазы-биле ко-
лоз баштаар чери хемчегин алыр
ужурут.

Н. САТ.

Парлаттынмаан

чагааларнын изи-биле

Өвүр районун Саглы көдө Со-
ветин хаматтамы хай уруугул №
Кара-Сал Очурова Чарык сөөлүг
божаан уруу дөң 1959 чылдың а-
ралы 1250-рубл

Дайынга удур, тайбын дээш!

Парламентилер кежигүннери аныяктарнын ужуражышкыны

ВЕНА. (СЭТА-нын корр.). Вена төгү Вената тургузарын саналдаан. Фестивалдын киржикчилери—парламентилер кежигүннери аныяктарнын ужуражышкыны болган. Ага 40 хире чурттарнын төлөөлөрү кирешкен.

Улус төлөөлөрүнүн Бүткүл хуралынын депутаты биле Горлавадан барган шактер, Украиня ССР-нин Дээди Советинин депутаты Александр Бобилыков чугаалашкан. Оларнын биле кожа ГФР-нин, Италиянын, Франциянын, ГДР-нин, Кызыл Улус Республикасынын парламент депутаттары олурганар.

Бүртүл даярдыгыга япон социалист Тайра Танабе, Венесуэла парламентинин депутаты Сант Яго Бетанкур, грек депутаттар Александр Каллиопулос болган Афониос Канелисис болган өскөлдөр боттарыннын аттарын кирешкен.

Найралдыг чугаалажышкынар агалар. Чыгыштан улустарнын тайбыннын, бот-боттарын билгиринин болган азы-дунмалык бузулуучу айтырларын тапкы ап-сеткил-биле чугаалашканар.

Грек парламентинин депутаттарынын бирөөсүнө сөс берген. НАТО-нун базасын Грецияга тургузарын чөпсөөрөн турар ботунун чазанын политиканын Грециянын төлөөлөрү шүгүчүлөөн. Ол ракеталык болган атомнуг чөпсөөрөн хостуг зонаны Кызылга тургузарын негезе.

Бразил депутат Луис Маронне Филон бразил аныяктарнын байдалын дугайын чугаалаан. Өрөөнр өртөнчүртүтүч хобулу-дугурилерде багыттал бижзөн-даа болза шкөөлөрүн болган өрөөнрине хөргөшкөн чөпсөөрөн Бразилиянын чонунун чартык кели бижик билбес деп ол айткан.

Бразилиянын төлөөлөр болза аны-бүрү чурттарнын парламентилеринин аныяк депутаттарыннын аразынга чарылаа турар информация

тады Ренате Симонга сөс берген. Депутат кыс 22 харымында улус палатанын депутаты болу берген чугаалаан. ГДР-нин аныяктары бүткүл демократтык эргелерин өңдөп турар болган бүтү улусту сагыш чөпсөөрөн-биле бүртүткен. ГДР-нин улус палатасында менден өскө 44 аныяк депутаттар, а чөп-чөптин улус депутаттарында 20.000 хире аныяк кижилер бар деп ол чугаалаан.

Оң соонда УССР-нин Дээди Советинин депутаты В. Дрозденко чүбө чугаалаан.

Ол совет аныяктарнын тайбын лаш демиселерин дугайын, оларнын амыралын болган өрөөнлөгөн, социалисттик тургузушкунга киржигелер чугаалаан.

Совет Эмгекчилер даярдыгы пропандазарын хораш, бир эвес берген талам курунелер дегинер болза, атомнуг чөпсөөрөн шенед-дрон соксалыр болган шуут хоругу дугайында мелегелди кылган даярдык, Европата атом чок зонаны тургузар болган герман айтыр-нын тайбын арга-биле шиптирлээр даш Совет Эмгекчилер туржун турар.

Челл чыл планынын күрөөсөлө совет аныяктарга болган бүтү совет улуска кайы хире улуг ужуражышкы болган В. Дрозденко чугаалаан.

Украин депутат болза бистин туртувусу чугаа тайбынын күрөө турар деп түнөмөндө чугаалаан. Ычанган Совет Эмгекчилер аныяк депутаттар боттарыннын сонгучуларын мурунча ол хулаагелерин бүтү дегелерге тайбын даш демисел кылдыр көрүп турар. Болу-вустун идеологиясы кымга-даа дөгөсөс бис, бүтү улустарнын тайбынга чүтүлдүтү билр бис, ычанган оларже найралдын көлүн сунар бис.

Ужуражышкыга Венесуэланын депутаты база сөс алган.

Л. СТЕПАНОВ.

Өңүктөрдүн ужуражышкыны

ВЕНА. (СЭТА-нын корр.). Вена фестивалын аны-бүрү чурттардан келген киржикчилеринин акылдык ужуражышкынын улам чылал турар. Барын болган Эватор Африкаларын чурттарында келген аныяктарнын хой бөлүктөрү совет аныяктарга аалаан келгенер. Аалчылар автобустан дугуш өгөлөм-ле өңүктөрүнүн найралдык кушакташкыныга таваржы агалар. Өңүктөр донгавыр турункан соонда аккордлер болган деп барбанын үнүнү ала-биле дөгүл, тапталып ыр өгөлөш. Оң соонда митинг болган. Тогоун, Камерунун, Гвинеянын, Чаданын, Сенегалдын, Малагаскардын төлөөлөрине совет аныяк ол Спартак Багдасарын байыр чедирген. Совет улус, совет аныяктар үргүчү хосталга даш демиселдин турар улустарнын таламыга турган болган турар-даа деп Спартак Багдасарын чугаалаан. Алаа турган шууту кижилер адыш часкалар.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар. Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар.

Аалчылардан Бан Али Бокс сөс алган. Бара Африканын бүтү аныяктары манза, Венада фестивалга келерин күрөө турар болган бистин чурттарыныска артып калган эшөөрлерине совет оолдар, кыстар-биле ужуражышкы болган тангаларын күрөө турар деп чугаалажык чартык болбас деп, ол чугаалаан. Бистере Совет Эмгекчилер—хосталганын демжө, даралаттырган улустарнын шимчы өңүтү.

Багдасарын болган Али Бокс найралдык-биле кушакташкына. Африканын келген аалчыларга тураскал белектерин: аны-бүрү республикаларын мерген чазаныкчыларын кылган чүдөлөрүн, хөргөсөк белектерин болган өскө-даа белектерин берилген.

Бо ужуражышкыны азы-дунмалык өң-найралдын, чүрөктин ханымдын аныяктын байдалына өрткөн.

Совет аныяктарнын австри болган адыш часкалар.

Польша Улус Республика. «Щецин» деп металлургия заводунда чаз дөмөн суугузу.

Польша Төп фотоагентствосунун фотогу.

Манолис Глезосту шипткенинге удурланышкыны

БҮДАПЕШТ. (СЭТА). Демократтык аныяктарнын Бүткүл-делегей федерациясы (ДАБФ) грек чазактын аныяга болган КНО-нун кижилеринин дугайында айтыртып талам-биле комиссиянын аныяга дарааында телеграмманы чуртукан.

«Манолис Глезосту болган оң эштерин буруудаткан шипткенинге

кижигин эргеште шимчын кижиникин деп санап тур бис. Делегейин 97 чурттарынын 85 мл-лион оолдар, кыстарыннын мурунундан болуучу кижигин ДАБФ элдерин, шипткенди катан эде көөрүн болган хоругдатырганнарнын хостарын неген тур».

Грек патриоттарга хосталга

БЕРЛИН. (СЭТА). АДН агентствосунин мекелеп турарын баураалырга, Дрезден чогуунда дышталыгы чөпсөөрөн турар, ССР-ден, Болгариядан, Польшадан, Венгриядан, Люксембургтан, Барын Германиядан, Барын Берлинден болган өскө-даа чөпсөөрөн ыла чөдө берген, фашизмге улур шипткенин кижигин кижигини болза Афониос Канелисис болган өскөлдөр боттарыннын аттарын кирешкен.

Мацукава херээнин талазы-биле буруудаттырганнарнын бүрүн хостар

ТОКИО. (СЭТА). «Мацукава херээнин» талам-биле буруудаттып турарларын шипткенинге агут 10-да үндүр деп Япониянын дээди суду чаралаан. 10 чыл бурунча Япониянын хергис шалдаалары профандазарын илдепелгир кижигилерин 20 дөмөр-орукчуларга Мацукава станциясында шөпсөк аалчыларга белеткен турган деп меле буруудаттып оналган, оларын түдүп хоругдатынган. Үр үеде үргүлчүлө келген суд чорудаткыныга илдерген фашизм болза чуртга өңүп турар демократтык шипткенин боттарыннын аныяктын реакцияны кылган сүлөөсүн шимчын-биле сойлаан элдереткен. Шипткенин хостар даш япон улустуң демисел чөпсөөрөн болган. Дээди суд бө херектин талазы-биле буруудаттырган алаан каш кижилерин шуут агарткан болган бир чамдыктарын даанылгалы салып үндүргөн. Агы үеде шууту буруудаттырганнар хосталга турар, ычала-даа судтун шажымынын айымы оларын кырында дилгелешкан.

Мацукава херээнин шипти турар чөпсөк чүгө буруудаттып турарларын херээ эвес деп чүбөн Япон улус биллн турар. Япон суд чоңун эргешин камгалап турар бө, азы реакциянын чөпсөк болуп турар бө?—деп айтыртып херек кырында ам

шиптирлээтинин турар. Ычанган реакциянын бө дүрүм чөк чүгүл кылырын ораалышкан боттарын болган кижилерин эргелерин кижиги-биле тире—турар чоругуна улур шипткенин калбарган болган ында 4 мл-лион хире тиж кижигин

Малыгы ам, «Мацукава херээнин» талам-биле шипткенин үндүр дей бергенде, улустун шипткенинин күштелген. Чурттуң аны-бүрү буруудаттып мичулаачыларын бүрүн агартып негезе ал салымчыларыннын чымылазы чөпсөк турар. Мону негезе телеграммалар аны-бүрү организациалардан Япониянын дээди судууче үлүктел чөк кирип турар. Шипткен үндүр хире калгыс шалдааларын үлүктелерин буруудаттып негезе похоттарын кижигилерин Токиога келер. «Мацукава херээнин» талам-биле шипткенин турарларын хостар даш демисел комитетин болган профандазарын бол чөпсөөрөн шипткенин-биле эрттирер улустуң ол чымылазы чурттуң аны-бүрү хоорайларыннын төлөөлөр, буруудаттып турарларын өң-бүлелеринин шипт болган өңүктөр, политиктик көсүк амыралдык, културалык болган уран чүгүлчү амыралдык, тайбынын, демократиянын болган хосталганын принциптеринге күсөдиг бүтү кижилер кижиги.

Барын Германияны атомнуг чөпсөк-биле чөпсөглээр Штраус күштелдирп турар

БОНН. (СЭТА). Барын Германияны атомнуг чөпсөк-биле чөпсөглээр күштелдирп турар. Ол чөпсөк «Ди Вельт» солунун коррес-пондентизмге Боннун камгалаа министр Штраустун берген харым-ымыдан илден болуп турар.

Барын-герман бундесер атомнуг дайынын чорударында шалда-ла беле деп Штраус харымында оналган демгелген. Бундесерин дивизияны «тактиктик атомнуг чөпсөк» тывышкан турар деп ол медегелген. Оң-биле калы бундесер «атомнуг эвес дайынын» чорударында база таарыштыр белетте-тинген.

Бо чылдык күзүндө «Матадор» хевирин америка атомнуг ракеталары-биле чөпсөглөгөн бир батальону тургускан турар. Батальонда дөрт батареялар. Батарея бүртүзү ракеталар азы үндүр 12 установаалары. «Матадор» дээр ракеталар-биле чөпсөглөгөн эске ийн батальоннар 1960 чылда тургустунган турар. Оң аныгы, база-ла атомнуг, ракеталык чөпсөк-биле чөпсөглөгөн «агаар дайынында улур камгалаа» тос чиник батальоннар күзүп тургузуп өгөлөш.

Штраустун сестери-биле алырга, ам бундесерде 218 муң кижиле, оларын арзында 135 муң солдаттар саваптыгып турар. Армияда кижилерин шуут «үзө» саны ба-

Штраус куш болуп хуулаан Штраустун чүдөлөр. (Германиянын федеративтик республикасынын министр Штраустун дайызырак чугааларына холбаштыр).

СЭТА-нын фотохроникасы.

В. Маяковский ынчаар эгелээр

КИНО

Бистин үениң улуг чөпсөөрөн Владимир Владимирович Маяковский бир катан чон мурунча чүбө чугаалап турда, олурганнарнын аразында: «Силерин шүгүлтериндерин кижилер кайы хире үр үе кистинде номчуп, болан чөпсөөрөн ирги?—деп, арай шөптөн аныгы айтыртып салган.

—Шүгүлтер кеззе-мөңгөдө чурт-таар. Октябрь революцияны өңүт чөк, а мен болза оң чөпсөөрөн мен—деп, Владимир Маяковский харылаан.

Улуг үениң улуг чөпсөөрөн шипан-ла кеззеде үтүндүрүлүш-биле артып калган. Оң амырал-чуртталганы, амыл-чорудаткыны бөскө улугер-чижек болуру чугаалажык.

Чугаалажык амыралынын, чөпсөөрөн болган хой-ипитин амыл-чорудаткынын дугайын чугаалап турар. В. Маяковский «Мен ботум» деп 1922 чылда бижип дооскан дончу шамдарына холбашкан чөпсөөрөн үндөшкөн. «Грузияфильм» киностудияны үрөчөчөн ийн кезектег киностудияны үндүргөн. Маяковский амыралы-биле, амыл-чорудаткыны-биле, шуут догу эвес-даа болза, оң таарышкы болуп.

Кино аламыга чырык эжер. Москва Маяковский аттыг шөлдө чөпсөөрөн болуп салып кылган тураскалы. Оң соонда доран-н шалдагы Кутасе губернаторын белик дугайы, калыр кышпалдары, сыйры арга-сынар, ховар чараш лаг-укарлары, шактын хемчери көстүп келер.

Губернияны Багдатар дээр суурунча ыш амыл-агы амыралынын Владимир Константинович Маяковский чурттан турган балы-нынын чанынча ийн атыгы кижилер шипылажык келер.

Багдатар Александр Алексеевич-биле бистин өң-бүлөсө Влада деп оол төртүтүнгөн-дир, эштер-деп келер үениң чөпсөөрөн аламы оларга медегелер, олар бооларын ужулаш, болган таварылга байыр, чедирп, даашташкыны кылар.

Даштык чуртче бар чөпсөөрөн бир оор кижигин келгенде, Владимир Константинович-биле оң чугаалажышкан турарын медегелер. Ол болза Алексей Максимович Горькийн Кутасеке бар чоралы ол.

Алманын билр болза чөк, аршыларын карбон-дир мен—деп, чөпсөөрөн В. В. Маяковский хулаап ап турар. Ол өйдө Влада алаан улагы берген. Грузия эжи Арсен-биле кел бир-ле хун ойнап чораш, Кутасиде чөпсөөрөн ооруктан үгөштүг терге чөпсөөрөн эскерип каар. Аалчыларын уткуй оолдар манза чыл чөдө бээр. Ол өйдө Ираклы Чөпсөк бооп турган дайында Арсеннин алдым эеп келген. Хаанын камгалаар даш болуудан чарылган атак оларга чугаалап турар. Ол-орта Владимир Константинович база чедир келр болган амырал-чуртталганы, ам оон сонгаар чүпү кылырын чугаалажык оор.

Мичан Грузияга революсту хөө киргелерин истен сүрери-биле шипткенин чөпсөөрөн чөпсөөрөн арганары дыка калбарган. Мичан амыралдык Маяковский биле Арсеннин алдым мичаралык болуп турган дайынын караалыны, оң чөптүг эвезин чугаалажык турда,

бир шипткен кижиги чуртукта тырттырып алган, калгыс шалда чөпсөөрөн ашарып бээр. Ычалаа-даа ыш каларчымы орус кижигин революсту хөө киргелеринге бөтүрө-вейн баар.

Влада Маяковский ол үениң са-руш чөк, калгыс азы-чанын хө-рөчтин болуп, ону көөр: хөргөш-тин кижигин ыш камгалаа амы-чалынын амы-тынын камгала-вайн турганнан бир адым кижиги камгала бастырып каар. А заводтун эвези ону динчаш, оң өртөс кылдыр өлгөн адым кижигин ка-дайында 20 рубльди баарин дужаар. Влада Маяковский эжи Арсен-биле ол бүтүп эргеш дыла-ла киле-нөөр.

Дарааында көртүгүлөр Влада-нын гимназияга өөрөнп турганы-биле көртүгүлөр таныштырар. Шактын гимназияны өөрөнп тура-ла өөрөнчкилерин, кудумчу чымылажык киржип, ычалаа Кавказтын революсту чажыт со-лунарына партиятын турган чүдөлөрүн номчуп турар. Мичаар-дагы грузин шкөөлөргө шактын чүдүлөгөн өөрөдөп башкылар болган өөрөнчкилерин төрөөн дымга чугаалажык бөзүн шуут догу-руп каан турган.

Бир-ле катан Влада Маяковский өөр-биле калы Багдатар чогуунда куга чыгып алган, гимназия-нын өөрөдөгө програманын чуртталга кирерин, грузиянын ботунун дымга өөрөнчкилерин чөпсөөрөн, шактын өөрөдөгөн кижилерин өөрөнчкилерин баары албан эвес кылырын негезе чүдүлү дирекция чөпсөөрөн чедирп.

Маяковский бичилгенде тур-чуртталга ынаа чораш болган гимназия башкыларын шүгүлчү шөптүлү чуртталга кыжырып чуртуп каан турган. Ол база директорнун көзүгө кирген. Маяковский чуртталга ынаа кылган хаймыдырган даш, гимназияны чуртталга башкымын амыралында үндүр.

1905 чылдын революциясы Маяковский гимназияга турда кылып үнгөн. Грузиянын дарыктан чогу революцияга хей-айт кирип, чымылажык эрттирп, В. И. Ленин билган И. В. Сталиннын номна-биле тапжык, шипткенин агаалар. Володинын угабын Лу-мила Маяковская ол өйдө Москвага өөрөнп турган болган төрөөн Кутасиде революсту шипткенинин дугайында бижзөн чугааларын дучмазыдан ап турар.

Лумила бир катан чанып дегеш, дыка хой чажыт угулгаларын, номнарын думжылаа эскер. Влада Маяковский ол өйдө Пушкиннин, Гоголун, Лермонтовун, Шевченконун, Некрасовтун чөпсөөрөн номчуп турган. А. М. Горькийин «Буревестник дугайында ырын» шажы билр.

«1905 чыл. Өөрөнп безин чай чөк» деп Владимир Владимирович Маяковский 1922 чылда болууд демгелелеринге бижзөн 1906 чылда чөпсөөрөн алдым аар аарылган аарааш олур калган. Оң соонда ол өң-бүлө Москвага—Лу-мила Владимировна Маяковскаянын өөрөнп турган чөпсөөрөн чөпсөөрөн-биле кинонун бирги көзө доостур.

Ч. ИРГИТ.

Редатор Н. С. ШОЙГУ.

Сугга эштирлерге сүмө

Эштиникин чүгө калы кижилерге дуалыг. Эштин эгелээринин мурунда эңи-биле сүмелерин. Агаарын температурасы 20—25 градус чылгы, а сутун 17—19 градус турда хат чөк чылгы хун эштин өгөлөш.